

УДК 330.34

О. Жилінська, канд. екон. наук, доц.,
КНУ імені Тараса Шевченка**ІННОВАЦІЙНА ТЕОРІЯ Й. ШУМПЕТЕРА: СУЧАСНЕ ЗВУЧАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ІДЕЙ**

Розкрито значення новаторських підходів Й. Шумпетера у конструюванні пізнавального інструментарію дослідження проблем економічного розвитку з позицій становлення методологічних засад неокласичної та постнеокласичної науки.

Ключові слова: економічний розвиток, інновації, підприємець-новатор, інноваційна теорія, глобальний інноваційний індекс.

Раскрыто значение новаторских подходов Й. Шумпетера в конструировании познавательного инструментария проблем экономического развития с позиций становления методологических оснований неоклассической и постнеоклассической науки.

Ключевые слова: экономическое развитие, инновации, предприниматель-новатор, инновационная теория, глобальный инновационный индекс.

The author expanded the meaning of J. Shumpeter innovative approaches in the designing of cognitive tools of researching the economic development problems from the standpoint of becoming the methodological principles of nonclassical and postnonclassical science.

Keywords: economic development, innovations, entrepreneur-innovator, innovation theory, Global Innovation Index.

На початку десятих років XXI ст. наукова спільнота відзначила 100-річний ювілей однієї з найвидатніших фундаментальних економічних праць XX ст. – праці Й. А. Шумпетера "Теорія економічного розвитку", створення та перше видання якої пов'язане з Чернівецьким університетом, де у 1909 р. розпочав свою професорську кар'єру молодий вчений. Завдяки цій праці економічна наука була збагачена інноваційною теорією економічного розвитку, що пояснювала економічну динаміку (процес, коли економіка різко змінює власні показники без жодних впливів ззовні) виключно через її внутрішню енергію – створення "нових комбінацій" виробничих благ, що в подальшому дістане назву "інновації", втілення яких здійснюють підприємці-новатори завдяки їх економічній творчості та за допомогою функціонування розвиненого інституту кредиту. Творче поєднання трьох динамічних факторів – різних типів інновацій (насамперед, технологічних), підприємницької активності і механізму кредитування – забезпечує прогрес будь-якої економіки. М. Блауг визначив Йозефа А. Шумпетера як одного "з гігантів економічної науки XX ст., чиє грандіозне бачення економічного процесу як єдиної цілісності може бути співставлено з баченням Адама Сміта та Карла Маркса" [2, с. 332]. За сто років термін "інновація" та проблематика інноваційного розвитку постали не лише об'єктом жвавих наукових дискусій і наукових розвідок (зокрема це відображено у роботах [3], [5], [12], [14]), але й увійшли до всіх підручників з економіки та менеджменту, стали основою розробки стратегій розвитку не лише корпорацій, але й багатьох країн світу ([8], [9], [12], [13]), а також інструментарію оцінювання розвитку країн світу на глобальному рівні – йдеться про Глобальний індекс конкурентоспроможності Всесвітнього економічного форуму в Давосі ([18]), Глобальний інноваційний індекс ([19]), Індекс економіки знань Інституту Світового банку та Загальний інноваційний індекс Європейського інноваційного табло. У більшості наукових праць вітчизняних дослідників, присвячених інноваційному контексту сучасного розвитку, положення інноваційної теорії Й. Шумпетера розглядаються як констатація факту того, що він уперше увів до наукового обігу термін "інновація". Водночас це надзвичайно звучує розуміння теоретико-методологічного внеску Йозефа А. Шумпетера до сфери економічного пізнання. Оскільки саме його новаторський підхід до розробки пізнавального інструментарію дослідження економічних процесів уможливив проникнення до їх внутрішньої логіки, розкриття істинного рушія економічного розвитку як ендогенного чинника економічної системи, водночас дієвість якого як ядра саморозвитку економічної системи базується на розвиненості багатьох економічних і соціальних інститутів.

На актуалізації звернення до теоретичної спадщини Й. Шумпетера в аналізі економічних проблем сучасності, зокрема вітчизняних реалій, наголошує відомий український дослідник Ю. Бажал у передмові до українсько-го перекладу "Теорії економічного розвитку" [16, с. 7–16]. Важливість новаторського підходу Й. Шумпетера у розробці пізнавального інструментарію для дослідження економічних процесів підкреслюють відомі українські дослідники вчені, що розкривають проблеми розвитку методології економічної науки, В. Базилевич і В. Ільїн у роботі "Філософія економіки": "економічну історію, метафізику та філософські узагальнення Й. Шумпетер включив до економічного аналізу з власне теорією та статистикою, що набагато ширше сучасних уявлень про економічне знання і виходить за межі практики сучасної економічної освіти" [1, с. 758]. Щодо питання оновлення економічної методології, видатний економіст-теоретик А. Гальчінський вказує на обґрунтування Й. Шумпетером (разом із К. Марксом) методологічних принципів саморозвитку економічної системи, що виводить економічне пізнання за межі концептуального контексту статичності неокласичних принципів теорії економічної рівноваги [4, с. 291].

Дослідження проблем економічного розвитку є актуалізованими в сучасній економічній науці, водночас донині є актуальними питання: наскільки положення інноваційної теорії економічного розвитку Й. Шумпетера слугують дієвим методологічним інструментарієм для пізнання сучасності? Які новаторські підходи Й. Шумпетера у розробці пізнавального інструментарію дослідження економічних процесів уможливили розробку такої теоретичної системи економічного знання, яка й донині зберігає свій потужний пізнавальний потенціал?

Метою статті є розкриття новаторського підходу Й. А. Шумпетера до розробки методологічних засад дослідження проблем економічного розвитку у контексті становлення неокласичної та постнеокласичної науки.

Робота Й. Шумпетера була написана і вийшла друком у досить цікавий час з точки зору еволюції цивілізації загалом та еволюції такого її інституту як "наука" зокрема. Період кінця XIX – початку XX ст., сучасником якого був молодий амбітний дослідник Йозеф А. Шумпетер, на європейському континенті та США яскраво засвідчив трансформації у господарському і соціокультурному середовищах та появу нового типу суспільства – техногенного суспільства. Головними ознаками техногенного суспільства на відміну від традиційного є інтенсивний тип розвитку з внутрішніми резервами і динамізм темпу змін, розуміння оригінальності та нововведень як вищої цінності, а ролі людини – як активної у діяльній ставленні до світу [7, с. 207]. Усі означені характеристики, яких набувало господарське середо-

вище з поширенням і розвитком ринку та індустріальної системи виробництва, стали проявом нової його якості – трансформації з власне господарського середовища в економічне [6, с. 517]. Розуміння господарського середовища традиційного суспільства (навіть за наявності таких атрибутів економічного середовища як приватна власність, поділ праці, вільна конкуренція, товарно-грошові відносини) викладене Й. Шумпетером у першому розділі його роботи, що має назву "Господарський колообіг в його обумовленості існуючими відносинами". Хотілось би наполягти на вживанні прикметника "господарський" (див. видання: 17, с. 47)], а не "економічний" колообіг, як це запропоновано в українському перекладі його праці [16, с. 23]. Центральну роль в усталеному колообігу відведено суб'єкту господарської діяльності – виробнику, що під час виробництва благ комбінує речі і сили ("виробляти – означає поєднувати досяжні речі і сили" [16, с. 31]). Водночас таке комбінування спрямоване на постійне відтворення традиційної структури виробництва (рух по колу), що з позицій економічної науки має розглядатися у контексті досягнення рівноважного стану. І ті зміни у господарських процесах унаслідок зовнішніх (екзогенних) шоків щодо подібних пристосувань є адаптаційними, це безперервний потік адаптацій. Такі адаптації в економічній науці можуть розглядатися через призму еволюційної теорії Дарвіна, що розкриває логіку еволюції біологічних організмів через механізм адаптації до зовнішніх природних умов. Поступові (адаптаційні) зміни у господарських процесах, на думку Й. Шумпетера, відображає термін "економічний ріст", але не термін "економічний розвиток". Його обумовлюють зміни іншого типу – це дискретні фундаментальні зміни у господарських процесах, що переривають традиційний колообіг, такі зміни відбуваються не як відповідь на екзогенні шоки, а як результат впливу ендогенних факторів, якими й постають "нові комбінації" внаслідок творчих актів особливого суб'єкта – підприємця-інноватора, чий інновації (насамперед технологічні) спричиняють турбулентність економічної системи – "творче руйнування" зсередини рівноважного її стану (норми), переведення її до якісного нового рівня рівноваги (наступна норма), за якого традиційна структура докорінно змінюється, ускладнюється, відтак господарський колообіг трансформується в економічну систему.

Загалом термін "інновація" (від лат. *innovation*, англ. *Innovation* – нововведення) вживається достатньо давно. Він зустрічається у філософських роботах Ф. Бекона, літературних творах Дж. Чепмена, засновника США Т. Джефферсона, політика Е. Берка. У XVII–XVIII ст. його застосовували для позначення процесів оновлення різноманітних суспільних сфер. У науковий обіг цей термін уперше введений культурологами у XIX ст. щодо явищ культури, непридатних попереднім етапам її розвитку, проте які з'явилися й дістали визнання у процесі становлення техногенного типу суспільства, серед базових цінностей якого на відміну від традиційного суспільства провідне місце посідає оригінальність, спрямованість на зміни, нове загалом. У лінгвістиці інновацією позначали новоутворення [11, с. 327]. Й. Шумпетер, застосувавши словосполучення "нова комбінація", власне термін "інновація" увів до наукового обігу через суб'єкта, який втілює нове, тобто через підприємця-інноватора. У співвідношенні старого і нового він підкреслював витіснення новими комбінаціями старих засобів виробництва і систем його організації, це "творче руйнування" – руйнування старої економічної рівноваги з системою традиційних товарів, цін на них і середнього рівня прибутковості капіталів та утворення нової системи – нових (невідомих ринку) товарів, нового рівня цін (монопольних), нових ринків, високих рівнів прибутковості капіталів і ризиків. Водночас лише через понад

півстоліття емпіричні дані підтвердили економічні ідеї видатного вченого: у 1970 р. 40 % доходів у промисловості США були отримані завдяки випуску товарів, які за десять років до того не існували, у 1985 р. 60 % доходів було отримано від випуску товарів, невідомих у 1970 р. [11, с. 328].

Фундаментальне значення для економічної науки має визначення категорії "розвиток" – це "такий перехід від норми економічної системи до іншої її норми, який не можна розкласти на нескінченно малі етапи", що обґрунтоване Шумпетером у роботі "Розвиток" (1932), випадково була віднайденою та опублікованою аж у 1993 р., проте яка суттєво доповнює більш ранню роботу "Теорія економічного розвитку". Обґрунтування такого важливого положення Й. Шумпетер аргументує особливістю економічної науки, це кількісне вираження її предмету та об'єкту ("кількісний характер економічних фактів", "фундаментальні явища, насамперед, ціни, які за своєю природою мають кількісне значення" [17, с. 846]). Така особливість об'єкту економічної науки та її самої як кількісний характер уможливорює постановку питання про економічні зміни та причинно-наслідкові зв'язки, що розкривають їх економічну природу. Відповідь на такі питання за допомогою домінуючих кількісних методів економічного дослідження (наприклад, вальрасівська система взаємопов'язаних змінних) не надає змогу відповісти на головне питання походження радикальних, а не адаптаційних, змін, які обумовлюють іншу якість самої економічної системи, що, у свою чергу, має кількісне вираження, але не може бути пояснена через призму еволюційної теорії Дарвіна (поступові адаптаційні зміни за мільйони років як нескінченно малі етапи пристосування до зовнішніх природних умов). За висловом Вальраса, що цитується у передмові до японського видання "Теорії економічного розвитку" (1937), "економічне життя за своєю природою ... пасивне і всього-на-всього пристосовується до того впливу, яке здійснюють на нього природа і суспільство" [17, с. 43]. Шумпетер показує безплідність використання теорій стаціонарного процесу (такого процесу, що не розвивається під впливом внутрішніх сил, а лише відтворює в певні відрізки часу постійні норми реального доходу) для виявлення першопричин історичного розвитку, який характеризується стрибкоподібними змінами. Тоді як саме у надрах економічної системи присутне джерело енергії, що викликає порушення рівноваги [17, с. 44]. Проте найголовнішою проблемою є проблема теоретична – наявність фундаментальних відмінностей в економіці між детермінованими і невизначеними явищами за можливості кількісного їх виміру, методологія кількісного вимірювання ґрунтується на розробці пізнавального інструментарію, виходячи із детермінованого – "один стан системи може бути виведений з іншого лише у межах однієї й тієї ж норми... Проте в межах будь якої конкретної науки, одна норма ніколи не може бути виведена з іншої" [17, с. 850]. Отже, для обґрунтування нового економічного знання щодо природи економічного розвитку пізнавальний інструментарій економічної науки має бути розширений новими методологічними підходами та методами якісного аналізу, за допомогою яких можна було б досліджувати економічні явища і процеси як гетерогенні за своєю сутністю, на відміну від панівних уявлень про них як гомогенних, однорідних та пошуку їх елементарної цеглини, через розуміння якої можна створити наукову картину економічної реальності.

Гетерогенність економічних явищ і процесів, які в сукупності забезпечують економічний розвиток, пов'язана насамперед з особливостями реалізації підприємницької діяльності, оскільки "втілення нових комбінацій є особливим процесом і предметом соціальної функ-

ції". Шумпетер пояснює таку особливість через якісну відмінність поведінки підприємців-інноваторів за цілями, предметом і способами діяльності. Це вимагає також інших здібностей, аніж здібності до простої раціональної економічної поведінки, які притаманні суб'єкту господарювання у втіленні незмінного колообігу, це властивості екстраординарного інтелекту й волі, неперервної градації "ініціативи" та лідерства, що актуалізує потенційне [16, с. 86–89]. Для пояснення відмінностей поведінки підприємця-інноватора ("робити щось нове", виходячи за межі традиції – конструювати нові правила поведінки, нові показники, інтуїтивно осягати майбутнє, долати опір соціального середовища) Й. Шумпетер наводить приклад наукових досліджень вченого, пояснюючи спільність новизни в економічних процесах і в науці. Оцінювання соціальних властивостей підприємця-інноватора, що ініціює зміни узвичаєного колообігу, та його мотивації вимагає нового пізнавального інструментарію, методів якісного аналізу і міждисциплінарного синтезу. Подібні підходи продемонстровані майже через сто років поспіль – при розробці Глобального інноваційного індексу (GII) задля створення системи показників, що надають змогу здійснювати неперервне оцінювання інновацій у глобальному масштабі з урахуванням міждисциплінарних зв'язків. Рейтинг має на меті розробку показників і методів, які здатні відобразити багатоманітність прояву і впливу інновацій на життя суспільства. Так, у підіндексі "Інститути" оцінюються політична обстановка (політична стабільність і відсутність насилля/тероризму; ефективність уряду; свобода преси); середовище нормативного регулювання (якість нормативного регулювання, верховенство закону, вартість звільнення за скороченням штату); бізнес-середовище (легкість започаткування бізнесу, вирішення неплатоспроможності, а також сплати податків). У підіндексі "Людський капітал і дослідження" оцінку дістають компоненти: освіта (видатки на освіту, державні витрати на одного учня, очікувана тривалість навчання, оцінювання в читанні, математиці та науці, співвідношення учнів і вчителів у середніх школах), вища освіта (прийом у вузи, випускники у галузі науки і техніки, "вхідна" мобільність вищої освіти, прийом до зовнішніх ВНЗ), дослідження і розробки – ДіР (дослідники, валові витрати на ДіР, якість науково-дослідних установ). У підіндексі "Інфраструктура" оцінюються: ІКТ (доступність ІКТ, використання ІКТ, урядові онлайн-сервіси, електронна участь онлайн), загальна інфраструктура (вироблення і споживання електроенергії, інфраструктура торгівлі та пов'язана з нею транспортна інфраструктура, валове накопичення капіталу), екологічна сталість (ВВП на одиницю споживання енергії, екологічні показники, екологічні сертифікати ISO 14001). Підіндекс "Складність ринку" формується через оцінювання: кредиту (простота отримання кредиту, внутрішні кредити приватному сектору, валовий кредитний портфель макрофінансових організацій), інвестування (простота захисту інвесторів, ринкова капіталізація, загальна вартість торгових акцій, венчурний капітал), торгівлі і конкуренції (прикладна тарифна ставка, доступ до ринку не-сільськогосподарських експортів, імпорт та експорт товарів і послуг, інтенсивність конкуренції на місцевому рівні). У підіндексі "Складність бізнесу" надається оцінка працівників інтелектуальної сфери (зайнятість у знанневомістких послугах, фірми, які пропонують формальне навчання, валові витрати на ДіР з боку підприємницького сектора, значення по GMAT та кількість його учасників), інноваційні зв'язки (співпраця між університетськими та промисловими дослідженнями, стан розвитку кластерів, валові витрати на ДіР, фінансовані з-за кордону, залучення до угод венчурних / стратегічних альянсів, частка патентів з іноземними винахідни-

ками), засвоєння знань (роялті та ліцензійні платежі, високотехнологічний імпорт, імпорт комп'ютерів та комунікаційних послуг, іноземні прямі інвестиції, чисті притоки). У підіндексі "Знання та технології" розглядаються такі показники як створення знань (патентні заявки в національному бюро; патентні заявки в національному бюро; національне бюро заявок на корисні моделі; наукові та технічні статті у журналах), вплив знань (темпи зростання ВВП на одного працівника; нова "щільність" бізнесу; загальні витрати на комп'ютерне програмне забезпечення; сертифікати якості ISO 9001), поширення знань (роялті та ліцензійні платежі й надходження, високотехнологічний експорт, експорт комп'ютерів та послуг зв'язку, іноземні прямі інвестиції , чисті відтоки) [19].

Теоретичні положення Й. Шумпетера були висловлені у першій третині ХХ ст., коли прогрес соціального інституту "науки" був пов'язаний насамперед з її внутрішніми флуктуаціями – у системі генерування нових наукових і технічних знань відбувалася зміна типу наукової раціональності – перехід від класичного до неklasичного типу наукової раціональності [6, с. 517]. Парадигмальні теорії неklasичної науки (теорія відносності, квантова механіка, еволюційні теорії в біології та соціальних науках, генетика, кібернетика і теорія систем) формували онтологічні засади генерування нових наукових знань, у т.ч. економічних. Такий вплив простежується і на інноваційну теорію економічного розвитку Й. Шумпетера, зокрема це положення щодо дискретності економічного розвитку як переривання усталеного стаціонарного рівноважного стану системи, що характеризує категорія економічного росту. Водночас наведене трактування поняття "розвиток" виходить за межі онтологічних засад не лише класичної, але й неklasичної науки: йдеться про онтологічні засади постнеklasичної науки, які розкриває теорія нерівноважних систем: це припущення самозбуджувальності процесів у складних системах, пояснення складних явищ на основі комбінації випадкового і необхідного, розуміння причинності як складної взаємодії різноякісних за своєю природою сил. На поч. ХХ ст., задовго до ознайомлення наукового співтовариства з положеннями теорії дисипативних систем І. Пригожина і методології нелінійних досліджень, молодий дослідник Й. Шумпетер зробив інтелектуальний виклик не тільки економічній науці та її тогочасному мейнстриму – маржиналізму, але й усій світовій науці. У його теорії інновації відіграють роль ядра саморозвитку економічної системи, а підприємці-інноватори, залучаючи інвестиції з зовнішніх і внутрішніх джерел, уможливають флуктуації, що виводять економічну систему з її рівноважного у турбулентний стан, і лише останній має розглядатися як розвиток. Власне економічну систему Шумпетер розглядав як відкриту і складну систему, її іманентною властивістю є невизначеність – своєрідне живильне середовище для появи, втілення і дифузії інновацій, розгортання активності підприємців-інноваторів, на відміну від домінуючих неокласичних положень про її замкненість і лінійність зв'язків, що можуть охарактеризувати стаціонарний стан статичної рівноваги та довершеність інформації. Іманентна риса економічної системи (як і природи та суспільства загалом) – невизначеність – заперечує можливість побудови цілісної теорії розвитку. Поняття невизначеності має значний методологічний потенціал для усіх суспільних наук: учений переконливо довів, що виводити невизначеність як екзогенний фактор за межі предмету окремої конкретної науки можливо лише до тих пір, доки не взяти до уваги єдності суспільних наук: "тоді передача проблеми з компетенції однієї суспільної науки до компетенції іншої вводить нас неначебто в зачароване коло", відтак "логіка адаптаційних процесів ... може або заперечувати, або ігнорувати розвиток"

[17, с. 852]. Відтак шумпетерівську тріаду "винахід – інновація – дифузія", що пояснює внутрішнє джерело змін економічної системи, необхідно розуміти також як тріаду "невизначеність – новизна – стрибок". З позицій теорії нелінійних досліджень подібна тріадність і може пояснити ті соціально-економічні трансформації ХХ ст., що призвели до появи якісно нової системи – синергетичної соціально-економічної системи. У сфері реального буття, про що у 1980-х рр. зазначав О. Тоффлер, це не продовження розвитку індустріального суспільства, це його радикальна зміна, що багато в чому заперечує попередній досвід, тоді як у науковій сфері жодна з наявних суспільних теорій не придатна для пояснення нових постцивілізаційних відносин, що стверджуються [цит. за: 4, с. 174]. Відомий дослідник проблем розвитку економічної методології А. Гальчинський подібну ситуацію справедливо називає кінцем усталених методологічних ідеалів [4, с. 180]. Водночас, слідуючи ідеям Й. Шумпетера, можемо переконатися, що адекватний пізнавальний інструментарій для розкриття логіки розвитку економічної системи у довгостроковому періоді так і не був розроблений, оскільки методологічні підходи та методи економічних досліджень, що пояснювали часткові стани економічних явищ і процесів (насамперед, їх кількісний вираз), не могли створити цілісної картини економічної реальності, до фундаментальних проблем якої і відноситься проблема розвитку. Нині такою методологічною доктриною може стати методологія складних систем і синергетика, положення щодо методологічного плюралізму в контексті розвитку пізнавального інструментарію економічних досліджень.

Таким чином, науковому співтовариству знадобилося майже століття розвитку метатеоретичного знання у контексті становлення постнекласичного типу наукової раціональності для того, щоб оцінити новаторський прорив Йозефа А. Шумпетера його інноваційною теорією економічного розвитку, де запропоновано нові методологічні засади та інструментарій наукового пізнання довгострокових економічних явищ і процесів за умов становлення інформаційного суспільства, які поєднують міждисциплінарний підхід та якісний аналіз. Теоретичний спадок Й. Шумпетера в його роботах, де розкривається внутрішня логіка економічного розвитку, досить важко оцінити з позицій економічної методології, її варто розглядати у контексті становлення постнекласичної науки, насамперед інформаційного підходу та негентропійного принципу інформації, що базується на розкритті поняття "невизначеність", теорії нелінійних до-

сліджень, з позицій якої як складно організована дисипативна система з внутрішніми джерелами розвитку мають розглядатися і соціально-економічна система окремої країни, і людина – істинний творець усього нового, яка все більшою мірою вириває свою життєдіяльність із тенет традицій.

1. Базилевич В. Д. Філософія економіки. Історія [Текст] / В.Д. Базилевич, В.В. Ільїн. – К.: Знання; М. Рыбари, 2011. – 927 с.
2. Блауг М. 100 великих економістів до Кейнса [Текст] / Марк Блауг; [пер. с англ. под ред. А. А. Фофонова]. – СПб.: Экономическая школа, 2005. – 352 с. 3. Вдовиченко А.М. Фінансовий потенціал населення: нові можливості інноваційного розвитку економіки України [Текст]: [монографія] / А.М. Вдовиченко. – К.: ДКС Центр, 2012. – 216 с.
4. Гальчинський А.С. Економічна методологія. Логіка оновлення: Курс лекцій [Текст] / А. С. Гальчинський. – К.: АДЕФ-Україна, 2010. – 572 с.
5. Егоров І.Ю. Наука и инновации в процессах социально-экономического развития [Текст] / И.Ю. Егоров. – К.: ИВЦ Госкомстата Украины, 2006. – 338 с. 6. Жилинська О. І. Науково-технічна діяльність у контексті самоорганізації [Текст]: [монографія] / О.І. Жилинська. – К.: Парламентське вид-во, 2010. – 552 с. 7. Жилинська О.І. Научно-техническая деятельность в становлении технологического общества [Текст]: [монографія] / О.И. Жилинская // XXI век: интеллектуальная революция / [под ред. Ю.М. Осипова, Е.С. Зотовой]. – М., К., 2012. – С. 205–211. 8. Инновационное развитие: экономика, интеллектуальные ресурсы, управление знаниями [Текст]: [монографія] / [под ред. Б.З. Мильнера]. – М.: ИНФРА-М, 2010. – 624 с. 9. Инновационное развитие экономики: международный опыт и проблемы России [Текст]: [монографія] / науч. ред. В.П. Федоров. – М.; СПб.: Нестор-История, 2012. – 352 с. 10. Инновационное развитие и экономический рост: Материалы V Международной научной конференции. Москва, РУДН, 3 ноября 2011 г. – М.: РУДН, 2011. – 846 с. 11. Міждисциплінарний словник з менеджменту [Текст]: навч. посіб. / [Д.М. Черваньов, О.І. Жилинська, М.В. Петровський та ін.]; за ред. Д.М. Черваньова, О.І. Жилинської. – К.: Нічлава, 2011. – 624 с. 12. Обзор инновационного развития Республики Беларусь / Европейская Экономическая Комиссия ООН. – Нью-Йорк, Женева: ООН, 2011. – 172 с. 13. Стратегічні виклики ХХІ століття суспільству та економіці України [Текст]: у 3 т. / [за ред. акад. НАН України В. М. Гейця, акад. НАН України В. П. Семиноженка, чл.-кор. НАН України Б.Є. Кваснюка]. – К.: Фенікс, 2007. – Т. 2: Інноваційно-технологічний розвиток економіки. – 2007. – 564 с. 14. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів [Текст] / [авт.-упоряд.: Г.О. Андрощук, І.Б. Жилиєв, Б.Г. Чижевський, М.М. Шевченко]. – К.: Парламентське вид-во, 2009. – 632 с. 15. Феномен інновацій: освіта, суспільство, культура [Текст]: [монографія] / [за ред. В. Г. Кременя]. – К.: Педагогічна думка, 2008. – 472 с. 16. Шумпетер Й. А. Теорія економічного розвитку: Дослідження прибутків, капіталу, кредиту, відсотка та економічного циклу [Текст] / Йозеф А. Шумпетер; [пер. з англ. В. Старка]. – К.: Вид-й дім "Києво-Могилянська академія", 2011. – 242 с. 17. Шумпетер Й. А. Теорія економічного розвитку. Капіталізм, соціалізм і демократія [Текст] / Й.А. Шумпетер; [предисл. В. С. Автономова; пер. с нем. В.С. Автономова, М.С. Любського, А.Ю. Челуренко; пер. с англ. В.С. Автономова и др.]. – М.: Эксмо, 2007. – 864 с. 18. The Global Competitiveness Report 2012–2013 [Electronic source]. – Access mode to a resource: http://www.weforum.org/docs/WEF_19.The_Global_Innovation_Index_2012 [Electronic source] – Access mode to a resource: <http://www.globalinnovationindex.org/gii>.

Надійшла до редколегії 07.12.12

УДК 339.13.017

А. Игнатюк, д-р. экон. наук, доц.,
КНУ имени Тараса Шевченко

ЕВОЛЮЦІЯ ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИХ ПІДХОДІВ К ІССЛЕДОВАНИЮ ОТРАСЛЕВЫХ РЫНКОВ

Здійснено систематизацію теоретико-методологічних підходів до аналізу ринків з метою визначення сучасного предмету дослідження теорії галузевих ринків.

Ключові слова: галузеві ринки, конкуренція, парадигма "структура-поведінка-результат", гарвардська школа, чикагська школа.

Осуществлена систематизация теоретико-методологических подходов к анализу рынков для определения современного предмета исследования теории отраслевых рынков.

Ключевые слова: отраслевые рынки, конкуренция, парадигма "структура-поведение-результат", гарвардская школа, чикагская школа. Эволюция теоретико-методологических подходов до исследования галузевых ринків

Systematization of the theoretical and methodological approaches of markets analysis was done in order to identify current research subject of industrial organization theory.

Keywords: industry markets, competition, paradigm "Structure – Conduct – Performance approach" SCP, Harvard School of Economics, Chicago School of Economics.

Развитие экономических систем приводит к усложнению взаимодействия между субъектами рыночных отношений. Меняются формы, методы конкуренции

между фирмами-производителями продукции, поставщиками ресурсов, дистрибьюторами. Особенно обостряется конкурентное соперничество в условиях глоба-